

Gjerder og anlegg søkerveileder

Innhold

1	Innledning	3
2	Definisjoner	3
3	Søknad om reindriftsanlegg	4
3.1	Statsforvalterens oppgaver	4
3.2	Landbruksdirektoratets oppgaver	5
3.3	Reindriftstyrets oppgaver	6
3.4	Landbruks- og matdepartementets oppgaver	6
3.5	Særlige saksbehandlingsregler	6
3.5.1	Vurdering av reindriftsfaglige forhold	6
3.5.2	Vurdering av miljømessige virkninger	6
3.5.3	Manglende samtykke fra grunneier	7
3.6	Konsekvensutredning	7
3.6.1	Gjerder på mer enn 30 km	7
3.6.2	Vurdering av om tiltaket skal konsekvensutredes	8
3.6.3	Gjennomføring av konsekvensutredning	9
3.6.4	Behandling av konsekvensutredning	10
3.7	Reindriftsanlegg i verneområder	10
3.8	Forholdet til plan- og bygningsloven	10
4	Oppfølging av ulovlig oppsatt gjerde	10

1 Innledning

Reindriftsloven § 24 omhandler regler for oppføring av nødvendige gjerder og reindriftsanlegg. Bestemmelsen inneholder regler for hvilke gjerder og anlegg som trenger tillatelse fra Landbruks- og matdepartementet, og saksbehandlingsregler for søknad om tillatelse.

Formålet med dette rundskrivet er å gi retningslinjer til statsforvalteren om saksbehandling av søknader om oppføring av gjerder og anlegg etter reindriftsloven § 24.

Reindriftsloven § 24 andre ledd bestemmer at gjerder og anlegg som skal bli stående *utover en sesong* ikke kan oppføres uten tillatelse fra departementet. Gjerder og anleggsom *ikke skal bli stående utover en sesong* er ikke søknadspliktig.

Konvensjonsgjerder og grensegjerder mellom land oppføres etter bilateral avtale og omfattes ikke av dette rundskrivet.

2 Definisjoner

Endring av eksisterende gjerde/anlegg

Endringer, som flytting, utvidelse og oppgradering, av eksisterende gjerder og anlegg kan være søknadspliktig, dersom forutsetningene som lå til grunn for tillatelsen er endret. I saker der det er stilt krav til konsekvensutredning av tiltaket, skal det også vurderes om endring eller utvidelse av tiltaket må konsekvensutredes.

Forholdet til bruksregler/distriktsplan

Bruksreglene skal inneholde oversikt over bruk og vedlikehold av alle gjerder og andre fellesanlegg, jf. reindriftsloven § 57. Distriktsplanen skal som offentlig plan inneholde oversikt over alle gjerder og anlegg av permanent art, og så vidt mulig også gjerder av midlertidig art, jf. reindriftsloven § 62.

Reindriftsanlegg/permanente gjerder

kan omfatte:

- Sperregjerde – gjerde som sperrer for rein. Brukes til ulike formål, blant annet for å hindre sammenblanding av reinflokker
- Merkegjerde – gjerdeanlegg hvor det foretas merking av rein
- Kombinert gjerde – gjerdeanlegg som brukes ved merking og skilling av rein, og til uttak av slakterein
- Feltslakteeanlegg – brukes ved feltslakting av rein
- Fangarm – et ledegjerde som benyttes ved inndriving av rein i gjerde
- Beitehage – et område som helt eller delvis er inngjerdet med trådstengsel
- Flokken samles her før den tas inn for kalvemerking, før uttak av slaktedyr eller i påvente av transport. Delvis inngjerdet beitehage kan i tillegg ha naturlige stengsler som berg, innsjøer eller elv som avgrensner beitehagen
- Broer

Opplistingen er ikke uttømmende, det kan være andre typer gjerder og anlegg som kommer inn under bestemmelsen, såfremt de er nødvendige for reindriften.

«Sesong»

Med «sesong» etter reindriftsloven § 24 andre ledd menes en del av årstidene sett i sammenheng med beitetidene, som vår-, sommer-, høst-, høstvinter- og vintersesong.

Gjerder og anlegg som regelmessig settes opp og tas ned på samme sted ansees som anlegg som blir stående «ut over en sesong», og er søknadspliktige.

Midlertidige gjerder og anlegg er gjerder og anlegg som settes opp og tas ned i løpet av en sesong, og som ikke settes opp igjen på samme sted.

3 Søknad om reindriftsanlegg

Retten til å utøve reindrift gir rett til å føre opp gjerder og anlegg jf. reindriftsloven § 24 første ledd, dersom nødvendighetskravet er oppfylt. Reindriftsutøvere og reinlag kan søke om oppføring av gjerder og anlegg i reindriften. Reinbeitedistrikt og siida kan søke på vegne av reindriftsutøvere.

Reindriftsforvaltningen skal påse at saken er så godt opplyst som mulig, jf. fvl. § 17. Dette betyr at forvaltningen må innhente opplysninger av betydning for behandlingen av søknaden.

Oppføring av gjerde/anlegg kan gis på nærmere bestemte vilkår, som krav til utforming, vedlikehold, fjerning av anlegget hvis behovet bortfaller, befarings/besikkelse etter ferdigstilling, ferdigattest som sjekker ut at gitte vilkår er fulgt opp mv.

Nedenfor fremgår de enkelte forvaltningsorganers oppgaver i saksgangen.

3.1 Statsforvalterens oppgaver

a. Påse at søknaden er fullstendig, herunder at søknaden:

- beskriver anlegget og søkers reindriftsfaglige behov for og bruk av anlegget,
- viser at søker har rettigheter der anlegget er søkt oppført,
- omfatter målsatte tegninger av anlegget, oversiktskart og detaljkart i hensiktsmessig målestokk der plasseringen av anlegget er angitt,
- dokumenterer om grunneier eller bruksberettigede i området har blitt forelagt søknaden,
- dokumenterer om grunneier har gitt sitt samtykke til tiltaket eller ikke,
- dokumenterer at det er gitt tillatelse fra vernemyndighet til bygging i verneområder, jf. [punkt 3.7](#), og
- omfatter en konsekvensutredning, dersom tiltaket krever det.

Mer informasjon finnes på landbruksdirektoratets [hjemmeside](#).

- b. For søknader om gjerder på mer enn 30 km, skal statsforvalteren oversende søkers vurdering av virkninger for miljø og samfunn til Landbruksdirektoratet. Landbruksdirektoratet skal, etter samråd med statsforvalter, avgjøre om det skal stilles krav til konsekvensutredning. Statsforvalteren skal deretter orientere søker om avgjørelsen.

- c. Før søknaden sendes på høring til berørte parter med ev. konsekvensutredning, skal statsforvalteren sende søknaden på intern høring hos miljøavdelingen. Berørte parter vil være kommuner, grunneiere, bruksberettigede, Sametinget, fylkeskommunen, kulturminnemyndigheter, vernemyndigheter, reinbeitedistrikt og eventuelle andre berørte parter. Høringsfristen bør være minimum fire uker. Dersom det er stilt krav om konsekvensutredning skal høringsfristen være minimum seks uker.
- d. Foreta en helhetligvurdering av fordeler og ulemper tiltaket vil medføre, herunder:
- Vurdering av uttalelser fra høringsinstansene.
 - Vurdering av de miljømessige konsekvensene av tiltaket.
 - Vurdering av de reindriftsfaglige behovene for tiltaket.
 - Vurdering av de reindriftsmessige konsekvensene av tiltaket.
 - Vurdering av konsekvensene for tilgrensende siidaer og reinbeitedistrikter.
 - Vurdering av plasseringen det er søkt om.
 - Søknaden/tiltaket skal særlig vurderes opp mot bruksreglene, distriktsplanen, gjeldende kommuneplan og reguleringsplaner samt forholdet til berørte interesser.
 - Gjøre en vurdering av om eventuelle ulemper kan avhjelpes ved avbøtende tiltak, endringer i tiltaket eller en betinget tillatelse. En betinget tillatelse betyr at tiltaket kan tillates dersom betingelsene følges, for eksempel bruk av viltporter, begrensninger på høyde, endring av anlegg/plassering av gjerde mv. I denne vurderingen bør statsforvalteren ha løpende kontakt med søker og aktuelle interesser, og ved behov gjennomføre befarung. Dersom dette medfører vesentlige endringer av tiltaket skal høringsinstansene få uttale seg på nytt.
- e. På bakgrunn av denne vurderingen, oversende sin tilråding til Landbruksdirektoratet.
- f. Når saken oversendes til Landbruksdirektoratet skal all dokumentasjon, innkomne høringsuttalelser og andre relevante dokumenter vedlegges og være nummerert. Det skal legges ved en liste over alle vedlegg, og alle dokumenter skal følge saken frem til vedtak fattes.

3.2 Landbruksdirektoratets oppgaver

- a. Landbruksdirektoratet kontrollerer at de formelle vilkårene er oppfylt.

Dersom Landbruksdirektoratet ser behov for at saken skal opplyses ytterligere, eller det er formelle mangler ved søknaden, sendes saken tilbake til statsforvalteren for ny behandling.

- b. Landbruksdirektoratet forbereder saken for behandling i Reindrifststyret. Når saken oversendes Reindrifststyret skal det legges ved en liste over alle vedlegg i saken.

3.3 Reindrifststyrets oppgave

- a. Reindrifststyret skal gi sin tilråkning med begrunnelse til Landbruks- og matdepartementet. Saken oversendes Landbruks- og matdepartementet, med alle sakens dokumenter. Når saken oversendes til Landbruks- og matdepartementet skal alle dokumenter følge med saken. Alle vedlegg skal nummereres.

3.4 Landbruks- og matdepartementets oppgave

- a. Landbruks- og matdepartementet fatter vedtak i saken. Departementets vedtak kan påklages til Kongen i statsråd.

3.5 Særlige saksbehandlingsregler

351 Vurdering av reindrifsfaglige forhold

Retten til å utøve reindrift gir rett til å føre opp gjerder og anlegg som er nødvendige for reindriften. Hva som anses som nødvendig må avgjøres etter en konkret helhetsvurdering i den enkelte sak hvor det reindrifsmessige behov for gjerder veies opp mot ulempene gjerdet medfører.

Søker må fremvise at han/hun har et tilstrekkelig og nødvendig behov for gjerder/anlegg. Momenter som kan inngå i en helhetsvurdering for det reindrifsmessige behovet:

- Nåværende gjerde- og anleggssituasjon til søker.
- Hva anlegget benyttes til, eksempelvis merking, skilling og uttak av slaktedyr.
- Søkers tilsynsplikt og hensynet for å hindre sammenblanding.
- Om gjerdet/anlegget er omtalt i bruksreglene.
- Dersom en enkeltutøver søker, skal en uttalelse fra distriktet følge med søknaden som sendes til statsforvalteren.

Gjerder og anlegg må ikke plasseres slik at de virker unødig skjemmende eller til vesentlig skade eller ulempe for grunneieren, andre reindrifstutøvere, friluftsjnteresser eller for andre rettmessige interesser.

352 Vurdering av miljømessige virkninger

Alle søknader om oppføringstillatelse til gjerder og andre skal vurderes etter prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12, jf. § 7. Miljødirektoratets database Naturbase skal sjekkes og berørte arter og naturmiljø i nærhet til anlegget beskrives og vurderes. Risikoen for tiltakets miljøpåvirkning og det sannsynlige omfanget av miljøpåvirkninger skal vurderes. Denne vurderingen skal ikke være mer omfattende enn det som er nødvendig ut ifra det omsøkte anlegget eller gjerdets størrelse.

Etter reindriftsloven § 24 annet ledd skal statsforvalteren ved søknad om «større anlegg» gi en fagkyndig vurdering av de samlede miljømessige virkninger, sammenholdt med det reindriftsfaglige behovet for anlegget.

Et «større anlegg» vil være anlegg som beslaglegger betydelige arealer og antas å ville medføre miljømessige virkninger, men som er under terskelen for krav om konsekvensutredning, jf. [punkt 3.6](#). Eksempler på slike anlegg er arbeidsanlegg med beitehage og korridorer, samt sperregjerder som strekker seg over flere kilometer, men under 30 km. Også andre anlegg som ikke har beitehage eller korridorer vil kunne ansees som større anlegg etter en konkret helhetsvurdering.

3.5.3 Manglende samtykke fra grunneier

Grunneier eller andre bruksberettigede kan motsette seg at det oppføres gjerder eller anlegg som skal stå utover en sesong. I henhold til reindriftsloven § 24 andre ledd siste punktum kan departementet gi tillatelse til oppføring av gjerde/anlegg mot at det skal utbetales vederlag til grunneier eller bruksberettiget. Vederlag for skade og ulempe fastsettes av jordskifteretten. Dette kan imidlertid ikke gjelde som en generell regel. Det kan på særlig rettsgrunnlag, for eksempel etter sedvane eller alders tids bruk, foreligge en rett til gjerde eller anlegg. Det bør tilstrebes at reindriften og grunneiere/bruksberettigede kommer til enighet om trasevalg.

3.6 Konsekvensutredning

3.6.1 Gjerder på mer enn 30 km

For søknader om tillatelse til gjerder på mer enn 30 km skal det gjøres en vurdering av om tiltaket kan få vesentlige virkninger for miljø eller samfunn. Dette følger av forskrift om konsekvensutredninger § 8, jf. vedlegg II pkt. A1 bokstav h. Vurderingen av virkninger for miljø eller samfunn gjøres ved hjelp av kriteriene i forskrift om konsekvensutredninger § 10. Dersom vurderingen er at tiltaket oppfyller kriteriene i § 10, skal det gjennomføres konsekvensutredning. For søknader om utvidelser eller endringer av gjerder på mer enn 30 km skal de samme vurderingene gjøres, jf. § 8, jf. vedlegg II pkt. A13.

Ved søknad om oppføring av gjerder på mer enn 30 km skal forslagsstiller legge ved en vurdering av om planen eller tiltaket må konsekvensutredes på grunn av at den kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, jf. forskrift om konsekvensutredninger § 10, jf. §9.

Når statsforvalteren tar søknaden til behandling, skal statsforvalteren forelegge vurderingen fra søker om virkninger for miljø og samfunn for Landbruksdirektoratet. Landbruksdirektoratet er ansvarlig myndighet etter forskrift om konsekvensutredninger, og avgjør om det skal stilles krav til konsekvensutredning etter samråd med statsforvalteren.

Statsforvalter skal orientere søker om det stilles krav til konsekvensutredning. Dersom Landbruksdirektoratet stiller krav til konsekvensutredning skal søknaden ikke tas til behandling av statsforvalteren før konsekvensutredningen er ferdigstilt og oversendt til statsforvalteren.

3.6.2 Vurdering av om tiltaket skal konsekvensutredes

Det er flere elementer det skal sees hen til i vurderingen av om tiltaket kan få vesentlige virkninger for miljø eller samfunn. Det er egenskaper ved planen, lokalisering og påvirkning av omgivelsene, og egenskaper ved virkningene. Vi går her gjennom de elementene som skal vurderes under hvert enkelt punkt.

Vurderingen av egenskaper ved tiltaket omfatter:

- tiltakets størrelse, planområde og utforming,
- bruken av naturressurser, særlig arealer, jord, mineralressurser, vann og biologiske ressurser,
- avfallsproduksjon og utslipp.

Det skal vurderes om tiltakets lokalisering og påvirkning av omgivelsene kan medføre eller komme i konflikt med:

- verneområder etter naturmangfoldloven, prioriterte arter, vernede vassdrag, nasjonale laksefjorder og laksevassdrag, objekter, områder og kulturmiljø fredet etter kulturminneloven, truede arter eller naturtyper, verdifulle landskap, verdifulle kulturminner og kulturmiljøer, nasjonalt eller regionalt,
- viktige mineralressurser, områder med stor betydning for samisk utmarksnæring eller reindrift og områder som er særlig viktige for friluftsliv,
- statlige planretningslinjer, statlige planbestemmelser eller regionale planbestemmelser,
- større omdisponeringer i LNFR-områder,
- økt belastning i områder der fastsatte miljøkvalitetsstandarder er overskredet,

Landbruksdirektoratet

- konsekvenser for befolkningens helse, for eksempel som følge av vann- eller luftforurensning,
- vesentlig forurensning eller klimagassutslipp,
- risiko for alvorlige ulykker og/eller ulykker.

I vurderingen av om tiltaket kan få vesentlige virkninger skal det ses hen til:

- virkningenes intensitet og kompleksitet,
- sannsynlighet for at virkningene inntreffer,
- varighet,
- mulighet for å reversere eller begrense virkningene,
- om virkningene strekker seg over landegrensene.

I tillegg skal samlede virkninger av tiltaket og andre eksisterende, godkjente eller planlagte planer eller tiltak vurderes.

3.6.3 Gjennomføring av konsekvensutredning

I veileder om konsekvensutredninger står det at:

«En god konsekvensutredning skal gjøre det mulig for høringsinstansene å vurdere kvaliteten på beslutningsunderlaget og gi en tilfredsstillende redegjørelse for planforslagets virkninger for miljø og samfunn. Konsekvensutredningen må derfor være transparent og etterprøvable, beskrive hva som er gjort og hva som ikke er gjort. Den må beskrive hvor kunnskapen kommer fra og kvaliteten datamaterialet har, med eventuelle usikkerheter, jf. forskrift om konsekvensutredninger § 22. Årstall for siste kartlegging og kilden til registreringene er eksempel på informasjon som kan belyse kvaliteten på datamaterialet. Det er også en forutsetning at de faglige vurderingene som er gjort, både med hensyn til verdi, påvirkning og konsekvens, begrunnes.

Konsekvensutredningen skal være faktabasert, pålitelig og objektiv, slik at den har legitimitet som grunnlag for videre avveininger og beslutning. Politiske avveininger som er gjort i en beslutningsprosess, er ikke en del av konsekvensutredningen.»

Kravet til innhold i konsekvensutredningen følger av forskrift om konsekvensutredninger kapittel 5. Hovedpunktene som skal være med i konsekvensutredningen er:

- Beskrivelse av tiltaket, jf. [§ 19](#),
- Beskrivelse av miljøtilstanden, jf. [§ 20](#)
- Beskrivelse av faktorer som kan bli påvirket og vurderinger av vesentlige virkninger for miljø eller samfunn, jf. [§ 21](#),
- Metode, kilder og usikkerhet, jf. [§ 22](#),
- Forebygging av virkninger, jf. [§ 23](#).

Data som er samlet inn i arbeidet med konsekvensutredningen skal systematiseres og gjøres tilgjengelige for offentlige myndigheter, jf. forskriften § 24.

Ytterligere veiledning til hvordan den nærmere vurderingen skal foretas og gjennomføring av konsekvensutredning finnes i forskrift om konsekvensutredninger kap. 3 samt veileder om [konsekvensutredninger for planer etter plan- og bygningsloven](#).

3.6.4 Behandling av konsekvensutredning

Søknaden med konsekvensutredning skal sendes på høring. Fristen skal være minst seks uker.

Ansvarlig myndighet skal ta tilbørlig hensyn til konsekvensutredningen og innkomne høringsuttalelser i behandlingen av tiltaket. Dersom det går lang tid mellom høring og behandling av saken, skal ansvarlig myndighet forvise seg om at oppdatert kunnskap legges til grunn for sluttbehandling av saken.

3.7 Reindriftsanlegg i verneområder

Søknader om gjerder og anlegg i verneområder krever tillatelse fra vernemyndighetene. Ved behov skal Statsforvalteren opplyse søker om hvem som er rette vernemyndighet og veilede søker om hvordan man søker om tillatelse.

3.8 Forholdet til plan- og bygningsloven

Gjerder og anlegg som er godkjent etter reindriftsloven § 24 er unntatt krav etter plan- og bygningsloven, jf. forskrift om byggesak (FOR-2010-03-26-488) § 4-3 bokstav h, så fremt tiltaket er i samsvar med plan- og bygningsloven § 1-6 andre ledd, som sier at tiltaket blant annet må være i samsvar med kommuneplanens arealdel og reguleringsplan.

4 Oppfølging av ulovlig oppsattgjerde

Det følger av reindriftsloven § 24 tredje ledd at gjerder og anlegg som ikke er i samsvar med bestemmelsene i § 24 kan statsforvalteren kreve fjernet eller endret innen en fastsatt frist. Hvis de ansvarlige ikke innen fristen har etterkommet pålegget kan statsforvalteren umiddelbart rive gjerdet eller gjennomføre endring.

Utgifter til fjerning eller endring av gjerder og anlegg skal dekkes av den ansvarlige og er tvangsgrunnlag for utlegg.

Reindriftsloven kapittel 11 om sanksjoner og tvangstiltak kan også benyttes for ulovlig oppsatte gjerder og anlegg.

Denne veilederen erstatter Reindriftsforvaltningen Veiledning og rutinebeskrivelser av 12.11.2010. Reindriftsloven kapittel 3 § 24: Gjerder og anlegg.

